

Angelo Chielli: „Știința politică trebuie să se constituie ca o cunoaștere convențională ce trebuie să tindă să creeze o ordine prin care să interpreteze multiplele aspectele ale realității”

Interviu realizat de Sorin BOCANCEA

Sorin Bocancea: *Domnule Profesor, în luna iunie 2023, revista Polis a organizat o dezbatere ce a vizat statutul actual al științelor politice, contribuțiile participanților la dezbatere urmând a fi publicate într-un număr dedicat acestei teme. Întrucât nu ați reușit să participați la dezbatere, am ales să aflăm opiniile dumneavoastră față de această temă prin intermediul unui interviu. Prima întrebare: cum definiți științele politice?*

Angelo Chielli: Știința politică unește doi termeni aflați într-o continuă în schimbare și pe care îi putem păstra, cu mare dificultate, împreună. De fapt, atât metoda (știința), cât și conținutul (politica) se schimbă continuu.

O tradiție îndelungată, care-și are rădăcinile în cultura greacă, definește știința (episteme) ca cunoaștere a imuabilului, a ceea ce este îndepărtat de la devenire. Știința modernă a repudiat însă în întregime acel concept de știință care postula identificarea dintre gândire și ființă și se prezintă azi ca o construcție compusă din teorii pur și simplu probabilistice, refuzând să se exprime asupra structurii ultime și reale. Chiar și definiția politicii este susceptibilă de o discordanță la fel de amplă: de la politica înțeleasă ca dimensiune coexistențială a vieții în comun, la Aristotel, la politica înțeleasă ca opoziția dintre prieten și dușman, la Carl Schmitt. Din aceste motive, furnizarea unei definiții univoce a științei politice mi se pare o sarcină dificilă. Aceasta, de fapt, este supusă unei redefiniri continue în funcție de contextele istorice specifice, de preferințele metodologice și de perspectivele ideologice de la care pleacă.

Mai mult, pentru a îngreuna și mai mult această sarcină, există dificultatea obiectivă, în acest domeniu științific, de a face o distincție clară între momentul ideografic și cel nomotetic. În loc să dau o definiție care s-ar adăuga celorlalte nenumărate deja prezente în panorama disciplinei – de altfel, stabilită cu o autoritate mult diferită de a mea – și conștient de faptul că *omnis definitio est negatio*, consider că este mai util să indic, pe scurt, opțiunea mea personală cu privire la semnificația pe care ar trebui să o aibă cercetarea în știința politică. Totodată, trebuie precizat ca o astfel de opțiune nu pretinde a fi singura și nici nu pretinde a părea superioară oricărei alteia. Dimpotrivă, cred ca pluralitatea de abordări, chiar

conflictuale, este, fără orice îndoială, singura modalitate de a îmbunătăți activitatea de cercetare.

Știința politică trebuie să se constituie ca o cunoaștere convențională ce trebuie să tindă să creeze o ordine prin care să interpreteze multiplele aspectele ale realității. Ea construiește o ordine folosind o metodă rațională, adică omogenă cu principiile metodologice pe care fiecare cercetător le alege în mod liber. Acesta este criteriul fundamental al oricărei preocupări care pretinde să se definească drept științifică și niciodată acela de a urmări o presupusă raționalitate a realității. În această perspectivă, realul trebuie înțeles nu ca premisa inevitabilă a investigației științifice, ci mai degrabă ca rezultatul logic necesar al relațiilor cauzale pe care cercetătorul le elaborează cu scopul de a ordona complexitatea realului ce nu poate fi domesticită. Această abordare este în concordanță cu o viziune a științei politice care aspiră la o analiză în profunzime și nu la o generalizare a cunoștințelor.

S. B.: *A existat o evoluție a acestei preocupări academice în Italia?*

A. C.: Nașterea științei politice în Italia poate fi stabilită la sfârșitul secolului al XIX-lea, când Attilio Brunialti a început publicarea *Biblioteca di scienze politiche* (1884), iar Gaetano Mosca – *Elementi di scienza politica* (1896). În această primă fază, știința politică italiană a fost puternic influențată de pozitivism, tindea să preia paradigmele epistemologice din științele naturii și să le adopte pe plan intern.

După cel De-al Doilea Război Mondial, după căderea fascismului, a apărut o nouă generație de savanți în științe politice (Bruno Leoni, Norberto Bobbio, Giovanni Sartori) și s-au născut noi reviste: *Studi politici* și *Il Politico*. Aceste noi energii tind în principal să inoveze aspectul metodologic, mai ales prin afirmarea autonomiei metodei specifice științei politice. Aceasta este și perioada în care are loc receptarea, mediată de reelaborarea parsonsiană, a lecției lui Max Weber.

A existat și un efort intens îndreptat spre delimitarea și reafirmarea granițelor disciplinare față de alte discipline, în special în ceea ce privește filozofia politică, dreptul public, istorie, chiar dacă – și acesta este un aspect care a influențat puternic dezvoltarea științei politice – acele legături, cu toate că au fost atenuate, au continuat să exercite efecte mult timp. Tocmai datorită acestor legături, știința politică italiană și-a menținut un caracter mai mult teoretic decât practic. Aceasta a depins și de împrejurarea că după cel De-Al Doilea Război Mondial, în Italia, influența neopozitivismului a fost limitată, în timp ce idealismul era încă dominant pe plan politico-cultural, atât în versiunea propusă de Benedetto Croce, cât și în cea a lui Giovanni Gentile. Chiar și închiderile marxiste față de știința politică trebuie atribuite mai mult climatului idealist și prevalenței determinismului economic, foarte răspândit printre intelectualii și liderii Partidului Comunist Italian, decât influenței lui Gramsci, așa cum s-a susținut de multe ori.

În anii '60, știința politică italiană a acordat o mare atenție problemei formării unui limbaj specific disciplinei, în convingerea că redefinirea propriului registru lexical ar favoriza autonomia științei politice față de celelalte domenii științifice din care și-a preluat existența. Dar, abia în următorul deceniu știința politică italiană își va depăși „criza de identitate”. Întărită acum de propriul vocabular conceptual, care este mai perspicace din punct de vedere metodologic, știința politică se va îndrepta spre cercetarea empirică și va considera relația dintre teorie și practică într-un nou mod.

Politica americană a avut o influență puternică asupra acestei dezvoltări ulterioare a disciplinei în Italia, deși contribuțiile venite de peste mări nu au fost primite pasiv, ci au suferit o rearticulare, adesea profundă, odată ce au intrat în contact cu contextul politic și cultural italian. În acest context, contribuții decisive precum noțiunea de „sistem politic” și noua tendință spre studii comparative au provenit din Statele Unite.

S. B.: *Cum sunt percepute științele politice în societatea italiană?*

A. C.: Nu cunosc nicio investigație menită să analizeze în mod specific modul în care știința politică este percepută în societatea italiană. Nu pot decât să speculez. Opinia publică italiană, în ansamblu, are o viziune foarte vagă asupra disciplinei. De fapt, ne referim la un sector științific relativ nou, în care comunitatea academică de puțin timp a definit mai precis conținuturile, metodele de investigare și limitele disciplinare. Este ușor de imaginat cât de nebuloasă poate părea chestiunea publicului larg.

Pe de altă parte, gama vastă de semnificații atribuite termenului de știință și, cu atât mai mult, politiciii nu poate decât să genereze confuzie cu privire la natura științei politice. Emit ipoteza că, chiar și în cadrul clasei politice, cu câteva excepții demne de laudă, conștientizarea particularității științei politice este destul de imprecisă, dacă nu complet absentă. Și asta ne oferă, din păcate, un semnal fără echivoc despre calitatea clasei conducătoare naționale.

S. B.: *Deja ați anticipat următoarea întrebare pe care o pregătisem și care viza perceperea științelor politice de către politicieni și de către cei implicați în administrația publică?*

A. C.: Din păcate, cunoștințele pe care administratorii publici le au despre științe politice nu sunt diferite de cele ale politicianilor. Motivele acestei neînțelegeri sunt, totuși, diferite în acest caz.

Știința administrației din Italia, sub imboldul școlii de drept public, al cărei fondator și cel mai mare exponent a fost, între sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, Vittorio Emanuele Orlando, a avut întotdeauna un caracter exclusiv juridico-formal. Fiecare contribuție care decurge din știința politică, filozofia politică, istorie, sociologie a fost întotdeauna privită cu suspiciune și, ca urmare, respinsă.

Toate acestea nu au favorizat răspândirea științei politice în rândul administratorilor (care consideră că aceasta este mai degrabă o încercare de a explica comportamentul actorilor politici decât un sector real și autonom de studii), care, repet, până în prezent, provin aproape exclusiv din aria studiilor juridice. Doar în ultimii câțiva ani a avut loc o schimbare timidă a tendinței.

S. B.: *Ați identificat anumiți indicatori care să ateste impactul științelor politice în societatea italiană? Dar în cea europeană?*

A. C.: Nu-mi rezultă că au fost dezvoltați indicatori specifici care evaluează impactul științelor politice asupra societății italiene. Chiar și în acest caz, pot aduce mărturii mai degrabă decât dovezi sigure.

În ultima vreme, am observat un impact tot mai mare al disciplinei asupra publicului italian. Acest lucru este determinat în principal de doi factori. Primul factor: frecvențele schimbări în sistemele electorale, care nu au fost înregistrate niciodată în istoria republicană a țării, au atras interesul publicului față de acest sector specific al științei politice. Inflexibilitatea sistemelor electorale adoptate în Italia, greu de înțeles de publicul larg al alegătorilor, a făcut necesară apelarea la experți care ar putea explica mecanismele electorale, în unele cazuri cu adevărat incompreensibile. Experții au devenit astfel obișnuiți, mai ales în vecinătatea evenimentelor electorale, ai știrilor de televiziune, ale *talk show*-urilor politice, în ale programelor de profunzime și ale ziarelor.

Al doilea factor, din păcate, se referă la apariția, cu o frecvență din ce în ce mai mare, a situațiilor de război, nu numai în zone îndepărtate de Italia și Europa, ci și la granițele imediate ale continentului nostru și, de asemenea, în interiorul acestuia. Aceste conflicte,

având în vedere interconexiunea globală foarte strânsă, chiar și atunci când sunt foarte îndepărtate reușesc să-și facă simțite efectele asupra economiilor și, de asemenea, asupra stilurilor de viață ale țărilor europene. Din acest motiv, interesul public este ridicat în timp ce cunoștințele privind istoria politică a țărilor care nu aparțin categoriei înguste a așa-numitului „Occident” sunt rare. Și în acest caz, savanții în științe politice, experți în probleme internaționale, au căpătat rapid o anumită notorietate și, odată cu ei, și disciplina căreia îi aparțin.

S. B.: Care considerați a fi nivelul adecvat de abordare al științelor politice: național, regional sau global?

A. C.: Nu cred că putem vorbi despre un nivel adecvat în abordarea științei politice. Politica este un termen larg și, în funcție de diferitele contexte istorice, își găsește o expresie completă, în unele perioade – nivel național, în altele – la nivel global și regional. De exemplu, în ultimul deceniu al secolului trecut, în care s-a decretat foarte superficial, după umila mea părere, sfârșitul statului-națiune, abordarea internațională a problemelor politice a prevalat asupra celorlalte. Astăzi, când statul-națiune pare să-și fi recăpătat locul pe prima pagină a ziarelor, perspectiva națională re apare în toată importanța ei.

În cele din urmă, cred că este nejustificat să se stabilească o ierarhie între diferitele metode. Alegerea unei abordări potrivite acesteia depinde de punctul de vedere din care este analizat un anumit fenomen.

Traducere realizată de Sabin Drăgulin